

Δάση και κτηνοτροφία στο νομό Αρκαδίας

Σ. Πολίτης¹ και Α. Πολυμενόπουλος²

¹Διεύθυνση Δασών Περιφέρειας Πελοποννήσου, Τρίπολη

²Διεύθυνση Γεωργίας Αρκαδίας, Τρίπολη

Περίληψη

Ο νομός Αρκαδίας είναι ο μεγαλύτερος σε έκταση και ο ορεινότερος νομός της Πελοποννήσου. Τα δάση καλύπτουν το 27% της συνολικής επιφάνειας και περιορίζονται στο Μαίναλο και τον Πάρωνα καθώς και στο οροπέδιο της Θέλπουσας. Τα σπουδαιότερα δασικά συμπλέγματα είναι του Μαινάλου, που καλύπτεται από ελάτη και έχει έκταση 199.000 στρέμματα, 3.900.000 κ.μ. ξυλώδες κεφάλαιο και μέση ετήσια προσαύξηση 65.000 κ.μ. ξύλου, καθώς και του Πάρωνα, που καλύπτεται από ελάτη και μαύρη πεύκη, έχει έκταση 234.000 στρέμματα, ξυλώδη κεφάλαιο 1.316.000 κ.μ. και μέση ετήσια προσαύξηση 21.000 κ.μ. ξύλου. Οι βοσκότοποι του νομού καλύπτουν το 52% της συνολικής επιφάνειας και χρησιμοποιούνται κυρίως από αιγοπρόβατα (127.000 αίγες και 121.000 πρόβατα) και δευτερευόντως από βοοειδή (μόνο 550 αγελάδες). Η κτηνοτροφία συμβάλλει κατά 6,4% στον πρωτογενή τομέα και απασχολεί 3000 άτομα σε 2000 εκμεταλλεύσεις. Τα δάση παρουσιάζουν πολλά προβλήματα, ιδιαίτερα διαχειριστικά, εξαιτίας της έλλειψης προσωπικού. Οι προβλεπόμενες υλοτομικές εργασίες δεν ολοκληρώνονται με αποτέλεσμα να συσσωρεύεται οργανική ουσία, η οποία οδηγεί σε πυρκαγιές. Στην κτηνοτροφία, τα προβλήματα εντοπίζονται στην βαθμιαία γήρανση των κτηνοτρόφων και στη διατροφή των ζώων. Οι βοσκότοποι υποχρησιμοποιούνται λόγω της στροφής των κτηνοτρόφων στις συγκομιζόμενες ζωοτροφές με αποτέλεσμα να υποβαθμίζονται και να συσσωρεύουν οργανική ουσία, η οποία οδηγεί και πάλι στις πυρκαγιές.

Λέξεις κλειδιά: Διαχείριση δασών, υλοτομίες, πυρκαγιές, βοσκότοποι, προβατοτροφία, αιγοτροφία.

Εισαγωγή

Ο νομός Αρκαδίας έχει έκταση 4.419.000 στρέμματα, με τα 3/5 της επιφάνειας αυτής να καταλαμβάνεται από ορεινούς όγκους. Πρόκειται για τον μεγαλύτερο και ορεινότερο νομό της Πελοποννήσου. Διοικητικά ο νομός ανήκει στην Περιφέρεια Πελοποννήσου και χωρίζεται σε 22 Δήμους και 1 Κοινότητα (το σύνολο των Τ.Δ. ξεπερνούν τα 300). Σε ό,τι αφορά τις κύριες χρήσεις γης, τα δάση καλύπτουν το 27% του νομού, οι βοσκότοποι το 52%, οι γεωργικές εκτάσεις το 16% και το υπόλοιπο 5% καταλαμβάνουν άλλε μικρότερες χρήσεις (π.χ. οικισμοί, υδατικές επιφάνειες και άγονες εκτάσεις).

Δάση

Τα δάση αποτελούν κατά γενική αναγνώριση σήμερα αφ' ενός μεν πηγή της πολύτιμης και απαραίτητης ξυλοπαραγωγής και αφ' ετέρου υπηρετούν την ανθρωπότητα με την ποικίλη και τεράστιας σημασίας προστατευτική, υγιεινή και εξωραϊστική αποστολή τους. Ο νομός καλυπτόταν από τα παλαιά χρόνια σε πολύ μεγάλο ποσοστό από πυκνά δάση, τους περίφημους «Αρκαδικούς Δρυμούς» του Πausανία. Με την πάροδο του χρόνου, όμως, και ως συνέπεια διαφόρων αιτιών, όπως αλόγιστη εκμετάλλευση, πυρκαγιές, υπερβόσκηση κ.λπ. τα δάση έχουν περιοριστεί σήμερα στα δύο μεγάλα βουνά, το Μαίναλο και τον Πάρωνα καθώς και στο οροπέδιο της Θέλπουσας, στα όρια των Νομών Αρκαδίας και Ηλείας.

Δάσος Θέλπουσας

Το δημόσιο δάσος Θέλπουσας καταλαμβάνει τις νότιες πτυχώσεις του Αφροδίσιου όρους, μεταξύ των ποταμών Λάδωνα και Ερύμανθου. Ευρίσκεται στο σύνολό του εντός των διοικητικών ορίων των Δημοτικών Διαμερισμάτων Μοναστηρακίου-Βυδιακίου-Ραχών-Νεοχωρίου-Χώρας και Λιβαδακίου των Δήμων Τροπαίων και Κοντοβαζαίνης. Πρόκειται για μικτό δάσος δρυός- αριάς – χαλεπίου πεύκης και αειφύλλων – πλατύφυλλων. Η συνολική έκταση του καθαρού δάσους ανέρχεται σε 70.000 στρέμματα. Οι εργασίες διαχείρισης πραγματοποιούνται από τον δασικό συνεταιρισμό Χώρας, τον μοναδικό συνεταιρισμό που υφίσταται και λειτουργεί στην περιοχή. Η προβλεπόμενη ετήσια παραγωγή ανέρχεται σε 10.000 κ.μ. καυσόξυλα, τα οποία διατίθενται στο εμπόριο με την μορφή αυτή ή μετατρέπονται σε κάρβουνα. Στόχος μας για την επόμενη 10ετία είναι η βελτίωση της ποιότητας της παραγομένης ξυλείας με τη εφαρμογή των ενδεικνυόμενων δασοκομικών χειρισμών, δηλαδή την αναγωγή του πρεμνοφυούς δάσους σε σπερμοφυές. Για την διευκόλυνση των εργασιών διαχείρισης αλλά και γενικότερα για την προστασία του συμπλέγματος έχουν κατασκευαστεί από το αρμόδιο Δασαρχείο Βυτίνας 80 περίπου χιλιόμετρα δασικό οδικό δίκτυο όλων των κατηγοριών καθώς και μεγάλος αριθμός αντιπυρικών ζωνών. Στο πρόγραμμα της Υπηρεσίας για το επόμενο χρονικό διάστημα είναι η βελτίωση συγκεκριμένων τμημάτων του οδικού δασικού δικτύου, όπως είναι η ασφαλτόστρωση του δρόμου «Ράχες – Βυδιάκι» μήκους 12 χιλιομέτρων (το οποίο αποτελεί πάγιο αίτημα της τοπικής κοινωνίας) καθώς και η κατασκευή δικτύου μονοπατιών για την ανάδειξη θέσεων φυσικού κάλλους.

Δάσος αρχαίας Σκυρίτιδας

Με Β.Δ. του 1966, η περιοχή που περικλείεται εντός των ορίων των (πρώην) Κοινοτήτων Βλαχοκερασιάς-Κερασέας-Αλεποχωρίου-Κολλινών-Καλτεζών και Μαυρογιάννη ονομάζεται χώρος της Αρχαίας Σκυρίτιδας. Σκυρίτις, κατά την αρχαιότητα, ονομάζετο ο χώρος που συνόρευε με την Λακεδαίμονα στο ΝΑ άκρο της Αρκαδίας. Επειδή η Σκυρίτις ήταν πολύ δυσπρόσιτη ως ορεινή χώρα, οι αρχαίοι Σπαρτιάτες την είχαν καταλάβει δια της βίας. Από τους Σκυρίτες είχαν συγκροτήσει τον περίφημο «Λόχο της Σκυρίτιδος» που αποτελούσε το καλύτερο έμπυχο υλικό των Λακεδαιμόνων. Στον χώρο αυτό υπήρχε ο Δρυμός της Σκυρίτιδος στην αρχαιότητα, συγκροτούμενος κυρίως από δρύες. Το σημερινό δάσος εκτάσεως 40.000 στρεμμάτων είναι τεχνητό με κωνοφόρα (μαύρη, τραχεία και θαλασσία πεύκη) σε μίξη με πλατύφυλλα (δρύες και καστανιά). Δημιουργήθηκε με αναδασώσεις του Δασαρχείου Τριπόλεως τα έτη 1963-1969. Έχουν κατασκευαστεί 100 χιλιόμετρα δασικοί δρόμοι καθώς και 30 χιλιόμετρα αντιπυρικές λωρίδες. Άμεσος στόχος της Υπηρεσίας είναι να τεθεί το δάσος υπό καθεστώς διαχείρισης με την σύνταξη διαχειριστικού σχεδίου.

Ελατοδάσος Μαινάλου

Το ελατοδάσος Μαινάλου έχει έκταση καθαρού δάσους 199.000 στρέμματα με συνολικό ξυλώδες κεφάλαιο 3.900.000 κ.μ. και μέση ετήσια προσαύξηση 65.000 κ.μ. ξύλου. Εκτείνεται σε υπερθαλάσσιο ύψος από 800 μέτρα μέχρι τα 1750 μ. Ανήκει κατά κυριότητα στο Ελληνικό Δημόσιο πλην ενός τμήματος 4.000 στρεμμάτων που ανήκει στον συνεταιρισμό Δασοκτημόνων του Δ.Δ. Ράδου, το οποίο διαχειρίζεται χωριστά και ευρίσκεται δε εντός των διοικητικών ορίων των Δήμων Βυτίνας, Λεβιδίου, Φαλάνθου, Τρικολώνων, Δημητσάνας, Λαγκαδίων και Κλείτορος.

Η σημερινή ετήσια παραγωγή που προβλέπεται από τις διαχειριστικές μελέτες, με τις οποίες διαχειρίζεται ανέρχεται σε 53.460 κ.μ. ξύλου όλων των κατηγοριών. Διαχειρίζεται με αυτεπιστασία από το Κράτος με αρμόδια υπηρεσία το Δασαρχείο Βυτίνας με βάση διαχειριστικές μελέτες 10ετούς διάρκειας που συντάσσονται από Δασολόγους του Δασαρχείου και οι οποίες προβλέπουν τον τόπο, τον χρόνο, και τον τρόπο κάθε δασικής

εργασίας μέσα σ' αυτό. Έχει ολοκληρωθεί η διάνοιξη του οδικού δασικού δικτύου που περιλαμβάνει 500 χιλιόμετρα δασικών δρόμων όλων των κατηγοριών εξασφαλίζοντας έτσι άνετη κυκλοφορία των οχημάτων στις εργασίες διαχείρισης του δάσους καθώς και των πυροσβεστικών οχημάτων στις περιπτώσεις δασικών πυρκαγιών. Έχουν κτιστεί από την Υπηρεσία δυο μόνιμα πυροφυλάκεια τα οποία έχουν τεθεί στην διάθεση της Πυροσβεστικής Υπηρεσίας. Επειδή το δάσος του Μαινάλου στερείται πηγών και ρεόντων υδάτων κατά τους θερινούς μήνες, έχουν τοποθετηθεί σε διάφορες τοποθεσίες μέσα στο δάσος τέσσερις δεξαμενές των 25 τόννων εκάστη για τον εφοδιασμό των Πυροσβεστικών οχημάτων. Άμεσος στόχος μας είναι η κατασκευή ενός ακόμη πυροφυλάκειου στην θέση «Τζελάτης» καθώς και ο διπλασιασμός του αριθμού των υδατοδεξαμενών.

Με πρωτοβουλία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αρκαδίας υπεγράφη το έτος 2000 προγραμματική σύμβαση με το ΥΠΑΑΤ με σκοπό την μελέτη και εκτέλεση δασοτεχνικών έργων ανάδειξης και προστασίας του δάσους Μαινάλου, όπως δημιουργία χώρων δασικής αναψυχής, κατασκευή και ανάδειξη πεζοπορικών διαδρομών, κατασκευή ενημερωτικών πινακίδων, κ.λπ. Οι εν λόγω δραστηριότητες, που χρηματοδοτήθηκαν από το Πρόγραμμα LIFE , ολοκληρώθηκαν και έχουν τεθεί στην διάθεση του κοινού. Στα πλαίσια του ίδιου προγράμματος ολοκληρώθηκε και η πιστοποίηση της αειφορικής διαχείρισης που ασκείται στο δασικό σύμπλεγμα στο σύστημα FSC. Έτσι μπορούμε να ισχυριστούμε και θα συμφωνήσουμε και με το δημοσίευμα της εφημερίδας ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (8-1-2005) ότι το Μαίναλο είναι «**το πρώτο Ελληνικό δάσος με ...ονομασία προέλευσης**». Στόχος για την επόμενη δεκαετία (2008-2017) είναι η επίτευξη της μέγιστης δασικής προσόδου και η ανάπτυξη πολλαπλών δραστηριοτήτων με την εξασφάλιση συγχρόνως της προστατευτικής επίδρασης του δάσους.

Δάσος Πάρνωνα

Πρόκειται για μικτό δάσος ελάτης- μαύρης πεύκης με έκταση καθαρού δάσους 234.000 στρεμμάτων, συνολικό ξυλώδες κεφάλαιο 1.316.000 κ.μ. και μέση ετήσια προσαύξηση 21.000 κ.μ. ξύλου. Και αυτό το δάσος ανήκει κατά κυριότητα στο Ελληνικό Δημόσιο και εκτείνεται μέσα στα διοικητικά όρια των Δήμων Βόρειας Κυνουρίας και Λεωνιδίου του Νομού Αρκαδίας και των Δήμων Οινούντος και Θεράπνων του Νομού Λακωνίας. Η παραγωγή της 10ετίας που προβλέπεται από τις διαχειριστικές μελέτες , βάσει των οποίων διαχειρίζεται, ανέρχεται σε 32.000 κ.μ. ξύλου όλων των κατηγοριών ελάτης και σε 76.000 κ.μ. αντίστοιχου ξύλου Μαύρης Πεύκης. Η διαχείριση γίνεται με αυτεπιστασία από το Κράτος με αρμόδια υπηρεσία το Δασαρχείο Σπάρτης , βάσει διαχειριστικών μελετών 10ετούς διάρκειας. Το δασικό σύμπλεγμα του Πάρνωνα διατρέχει ένα οδικό δίκτυο 360 χιλιομέτρων περίπου. Μπορούμε να ισχυριστούμε ότι το εν λόγω δίκτυο κρίνεται ικανοποιητικό από απόψεως μήκους αλλά όχι αρκετά ικανοποιητικό από απόψεως συνθηκών κυκλοφορίας. Προέχει λοιπόν η βελτίωση συγκεκριμένων τμημάτων του οδικού δασικού δικτύου, καθώς και η διάνοιξη ορισμένων άλλων δασοδρόμων, οι οποίοι κρίνονται απαραίτητοι για την προστασία του δάσους.

Ο δασοπονικός σκοπός για την επόμενη δεκαετία του συγκεκριμένου δασικού συμπλέγματος δεν μπορεί παρά να ικανοποιεί τους στόχους της νέας διαμορφούμενης δασικής πολιτικής τόσο στην Ε.Ε. όσο και στην χώρα μας. Με βάση τις επικρατούσες συνθήκες του δάσους στοχεύουμε στην ενεργοποίηση και αξιοποίηση του παραγωγικού-πολιτισμικού και περιβαλλοντικού ρόλου των δασών, επιδιώκοντας:

1. Την συντήρηση-ανόρθωση του δάσους, την υποβοήθηση της αναγέννησής του, την βελτίωση των συνθηκών ανάπτυξής του, την αύξηση της αποδοτικότητάς του και την αποκατάσταση της κανονικότητάς του επιτυγχάνοντας έτσι ποιοτική και ποσοτική αύξηση της παραγωγής καθώς και αύξηση του ξυλώδους κεφαλαίου.
2. Την διατήρηση και βελτίωση του υδρονομικού και προστατευτικού ρόλου του.

3. Την διασφάλιση του κοινωνικού του ρόλου, μέσω της παροχής κοινωφελών υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο.
4. Την ρύθμιση του ζητήματος της βοσκής, η οποία αποτελεί αρνητικό παράγοντα στην προσπάθεια ανόρθωσης και βελτίωσης του δάσους, και
5. Την κάλυψη των ατομικών αναγκών των κατοίκων των οικισμών που περιλαμβάνονται στα όρια του δασικού συμπλέγματος σε καυσόξυλα και τεχνική ξυλεία.

Κτηνοτροφία

Οι εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για βόσκηση ανέρχονται σε 2.100.000 στρέμματα και αν προσθέσουμε τις καλαμιές και τα γρασίδια, ξεπερνούν τα 2.700.000 στρέμματα. Τα 4/5 των βοσκοτόπων καλύπτονται από θαμνώδη βλάστηση, κυρίως πρινώνες και θαμνώνες αειφύλλων πλατυφύλλων.

Το 2004, η συμμετοχή της ζωικής παραγωγής στον πρωτογενή τομέα διαμορφώθηκε στο 6,4% έναντι του 35,2% στη μεταποίηση και του 58,4% στις Υπηρεσίες. Η συμμετοχή του προϊόντος του πρωτογενή τομέα είναι ελαφρώς μεγαλύτερη του μέσου όρου της χώρας. Η συμμετοχή του κτηνοτροφικού προϊόντος στη συνολική αξία της γεωργοκτηνοτροφικής παραγωγής είναι πάνω από το 40%, έναντι 25% που είναι για το σύνολο της χώρας. Στην απογραφή του 2001, εμφανίζεται να απασχολείται στον πρωτογενή τομέα το 3,1% του πληθυσμού (περίπου 23.500 άτομα) και στην κτηνοτροφία το 5,5% (περίπου 5.600 άτομα). Σύμφωνα με εκτιμήσεις μας για το έτος 2006 τα ποσοστά είχαν διαμορφωθεί στο 1,5% στον πρωτογενή τομέα και 3,4% στην κτηνοτροφία. Στον τομέα της κτηνοτροφίας ενεργοποιούνται 3.000 άτομα σε 2.000 εκμεταλλεύσεις. Μεταξύ των ειδών που εκτρέφονται κυριαρχούν τα αιγοπρόβατα και σε μικρότερη κλίμακα τα πουλερικά, τα χοιρινά, η μελισσοκομία και τα βοοειδή.

Η εκτροφή προβάτων και αιγών είναι πολύ διαδεδομένη στο νομό. Ο αριθμός των ζώων που εκτρέφονται ανέρχονται σε 120.700 πρόβατα και 126.800 γίδια. Το 95% των ζώων είναι κοπαδιάρικα και υπάρχει σταθερότητα στον αριθμό των ζώων την τελευταία πενταετία. Όσον αφορά τις γεωργικές εκμεταλλεύσεις, η μείωση είναι σταθερή. Το 1990 υπήρχαν 4.500 γεωργικές εκμεταλλεύσεις το 2000 2.900 και το 2006 2000. Η μείωση πιστεύεται ότι θα συνεχιστεί λόγω των πολλών και δυσεπίλυτων προβλημάτων που υπάρχουν. Το παρήγορο είναι ότι έχει αυξηθεί και αναμένεται να αυξηθεί ακόμα ο μέσος όρος των εκτρεφόμενων ζώων ανά εκμετάλλευση, ο οποίος έχει φθάσει τα 120 ζώα σε σχέση τα 50-60 ζώα που ήταν το έτος 1990. Όσον αφορά τα πρόβατα, εκτρέφεται κυρίως ο ορεινός τύπος (βλάχικο) που έχει υποστεί την επίδραση των φυλών Χίου, Μυτιλήνης και Καραγκούνικου με συνεχείς διασταυρώσεις. Απαντάται επίσης, αλλά σε πολύ μικρή έκταση, το Κοκοβίτικο που τείνει να εξαφανισθεί. Αυτό θα είναι μεγάλη απώλεια, αφού ήταν αρκετά αποδοτικό και αξιοποιούσε στο έπακρο τους φυσικούς βοσκοτόπους στις ορεινές περιοχές της επαρχίας Γορτυνίας. Στα γίδια συναντάμε την ορεινή φυλή της κεντρικής Πελοποννήσου.

Στην πτηνοτροφία-χοιροτροφία δραστηριοποιούνται 10 πτηνοτροφικές και 2 χοιροτροφικές μονάδες που εφαρμόζουν τα σύγχρονα συστήματα εκτροφής και 7 μικρές μονάδες παραδοσιακής εκτροφής που έχουν στραφεί στην παραγωγή βιολογικού κρέατος χοιρινού και ελευθέρας βοσκής κρέατος πουλερικών. Η βοοτροφία δεν είναι διαδεδομένη στο Νομό. Εκτρέφονται 550 αγελάδες για θηλασμό ζώων ελευθέρας βοσκής, 130 αγελάδες για παραγωγή γάλακτος και 1000 μόσχοι για πάχυνση. Η μελισσοκομία, τέλος, είναι αρκετά αναπτυγμένη και έχει ακόμη περιθώρια βελτίωσης αφού η χλωρίδα της περιοχής ενδείκνυται για την παραγωγή μελιού ποιότητας. Χαρακτηριστικό είναι ότι στην περιοχή παράγεται το μέλι ελάτης Μενάλου βανίλια, το οποίο είναι το μόνο μέλι στη χώρα που έχει χαρακτηριστεί Π.Ο.Π. Στη μελισσοκομία ενεργοποιούνται 350 άτομα τα οποία διατηρούν 45.000 κυψέλες. Οι τιμές που απολαμβάνουν είναι υψηλές γιατί πάνω του 60% του μελιού το διακινούν οι ίδιοι.

Προβλήματα- αξιοποίηση

Δάση

Τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα τα δάση του νομού μας είναι, γενικότερα, προβλήματα διαχειριστικά, τα οποία είναι συνδεδεμένα τόσο με την έλλειψη ειδικευμένου δασικού εργατικού δυναμικού (υλοτόμοι-μεταποπιστές), όσο κυρίως με την έλλειψη υπαλληλικού προσωπικού στις δασικές υπηρεσίες, ιδιαίτερα Δασολόγων. Ενδεικτικά αναφέρω ότι στο Δασαρχείο Τριπόλεως υπηρετεί ένας και μοναδικός δασολόγος με παράλληλα καθήκοντα Προϊσταμένου της Υπηρεσίας, ενώ στο Δασαρχείο Βυτίνας, το οποίο είναι επιφορτισμένο με την διαχείριση του Μαινάλου, υπηρετούν μόνο δασολόγοι συμπεριλαμβανομένου και του Προϊσταμένου, την στιγμή που στις αναπτυγμένες δασοπονικά χώρες της Ευρώπης οι αριθμοί αυτοί μάλλον «ως αστείο θεωρούνται».

Η έλλειψη αυτή έχει ως αποτέλεσμα να μη ολοκληρώνονται οι υλοτομικές εργασίες παραγωγής και η ετήσια παραγωγή να φθάνει μόλις στο μισό της προβλεπόμενης, την στιγμή που η ζήτηση των τοπικών βιομηχανιών ξύλου σε τεχνική ξυλεία είναι πάρα πολύ μεγάλη. Παράλληλα να μη προχωρούν τα δασοτεχνικά έργα (δασική οδοποιία – αναδασώσεις – ορεινοί βοσκότοποι κ.λπ.) καθώς και μια από τις πλέον σημαντικές δραστηριότητες στον τομέα της διαχείρισης των δασών, οι καλλιεργητικές υλοτομίες. Αποτέλεσμα αυτού είναι η συσσώρευση εντός του δάσους μεγάλων ποσοτήτων οργανικής ύλης προερχόμενη από ξερά ή σάπια δένδρα καθώς και υπολείμματα υλοτομιών, δημιουργώντας έτσι ιδανικές συνθήκες γρήγορης επέκτασης μιας ενδεχόμενης πυρκαγιάς. Έτσι και ενώ πριν από πέντε και πλέον έτη οι δασικές πυρκαγιές στα υψηλά δάση της Αρκαδίας ήταν ελάχιστες έως και ανύπαρκτες, σήμερα αποτελούν τον υπ' αριθμό 1 κίνδυνο καταστροφής τους. Κανείς δεν θα ξεχάσει την πυρκαγιά του 2000 που κατέστρεψε ένα σημαντικό τμήμα του δάσους του Μαινάλου (25.000 στρέμματα) και φυσικά τις πυρκαγιές του περσινού θέρους που κατέστρεψαν συνολικά 450.000 στρέμματα δασών και δασικών εκτάσεων στο Νομό συμπεριλαμβανομένου και ενός σημαντικού τμήματος του Δάσους του Πάρνωνα.

Τελειώνοντας θα ήθελα να αναφερθώ για λίγο στο θέμα «**τουρισμός και τουριστική αξιοποίηση**» των δασών του Νομού. Η τουριστική αξιοποίηση των δασών μας λόγω των μαγευτικών τοπίων τους, των ιστορικών τοποθεσιών τους, των θρησκευτικών μνημείων τους, της επιστημονικής αξίας των αλλά και του άρτιου οδικού δικτύου που διαθέτουν, είναι επιβεβλημένη. Η δεδομένη γεωγραφική θέση τους και η μικρή απόστασή τους από τα μεγάλα αστικά κέντρα καθώς και την πρωτεύουσα της Χώρας, τα καθιστούν το καλύτερο και πλησιέστερο φυσικό πάρκο, στο οποίο ο επισκέπτης βρίσκει γαλήνη και ηρεμία. Θα συμβάλουν όμως αποφασιστικά στην ανάπτυξη της περιοχής μας γενικότερα, εφόσον αυτοί που έχουν την πρόθεση να αναπτύξουν την περιοχή τουριστικά και πρόκειται να την υλοποιήσουν, λάβουν σοβαρά υπόψη τους το περιβάλλον. Δηλαδή να μη γίνουν τα δάση της Αρκαδίας **Πεντέλη**.

Κτηνοτροφία-βοσκότοποι

Τα προβλήματα της κτηνοτροφίας είναι πολλά, ιδιαίτερα στην αιγοπροβατοτροφία. Τα κυριότερα είναι η έλλειψη διαδοχής στους κτηνοτρόφους εξαιτίας της απροθυμίας των νέων να συνεχίσουν την απασχόληση στην κτηνοτροφία και οι συνθήκες εκτροφής. Με την όλο και μεγαλύτερη εξάρτηση των κτηνοτρόφων από τις έτοιμες ζωτροφές και την προσπάθεια βελτίωσης του ντόπιου ζωικού πληθυσμού με βελτιωμένες φυλές, προκειμένου να αυξηθούν οι αποδόσεις, οι φυσικοί βοσκότοποι συνεχώς υποχρησιμοποιούνται και υποβαθμίζονται. Χαρακτηριστικά αυτής της υποβάθμισης είναι η εισβολή και πύκνωση των θάμνων στα χορτολίβαδα, πράγμα που αναγκάζει τους κτηνοτρόφους να χρησιμοποιούν τις πυρκαγιές για τον έλεγχο τους, αφού καμιά προσπάθεια δε γίνεται από το κράτος για τη βελτίωση των βοσκοτόπων. Από την άλλη μεριά, η γενετική βελτίωση του ζωικού πληθυσμού γίνεται από

τους ίδιους τους κτηνοτρόφους με φυσική επιλογή και την εισαγωγή αρσενικών ζώων, χωρίς συγκεκριμένο πρόγραμμα. Καθίσταται επιτακτική η ανάγκη να δημιουργηθεί ένα κέντρο Γενετικής Βελτίωσης στην Περιφέρεια Πελοποννήσου, ώστε οι κτηνοτρόφοι που έχουν μείνει να αποκτήσουν ζώα υψηλών αποδόσεων.

Forests and livestock husbandry in the prefecture of Arcadia

S. Politis¹ and A. Polymenopoulos²

¹Direction of Forests of Peloponnese Region, Tripoli

²Direction of Agriculture of Arcadia, Tripoli

Summary

The prefecture of Arcadia is the largest and the most mountainous region of Peloponnese. Forests cover 27% of the whole area and are restricted in the mountain ranges of Mainalon and Parnonas as well as in the plateau of Thelpousa. The most important forests are those in Mainalon that consist of fir, cover 19,900 ha and have 3.9 million m³ wood stock and mean annual growth 65,000 m³ wood; and in Parnonas that consist of fir and black pine, cover 23,000 ha and have 1,3 million m³ wood stuck and mean annual growth 21,000 m³ wood. Rangelands cover 52% of the whole prefecture and are used mainly by goats (127,000 heads) and sheep (121,000 heads) while cattle are no more than 550 heads. Livestock husbandry contributes 6.4% to the primary sector and involves 3,000 people in 2,000 exploitations. Forest management has many problems due to the lack of sufficient personnel. Wood harvesting is inadequate resulting in accumulation of biomass that is very vulnerable to wildfires. In livestock husbandry, problems are related to the gradual aging of farmers and to the animal feeding. Rangelands are underutilized resulting in degradation and accumulation of biomass which is also vulnerable to wildfires.

Key words: Forest management, harvesting, forest fires, rangelands, sheep, goats.